

Asia: VN/26873/2024

Lausuntopyyntö: Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun direktiivin (NKV-direktiivi) täytäntöönpano; työryhmän mietintö

Direktiivin suhde nykytilaan

Mitä huomioita teillä on kansallisen nykytilan ja direktiivin suhteen arvioinnista? Pyydämme arviossanne keskittymään siihen, mitä direktiivi näkemyksenne mukaan edellyttää vähimmäistasolla.

Soroptimist International Finland ry (SI Finland) yhtyy pääosin työryhmän arvioon siitä, että kansallinen lainsäädäntö täyttää pääosin direktiivin vähimmäisvaatimukset. Keskeistä olisi kuitenkin ehkäistä ja torjua naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa kokonaisuutena, sillä direktiivin tavoitteet eivät täyty ainoastaan lainsäädäntömuutoksin.

Keskeiset ehdotukset

Mikä on näkemyksenne esityksen keskeisistä ehdotuksista ja suhteesta direktiivin edellyttämään vähimmäistasoon? Pyydämme kommentoimaan jokaista kohtaa erikseen kunkin otsikon alle.

-

Asianomistajan suojelun tarpeen arviointia koskeva ehdotus

-

Rikoslain muuttamista koskeva ehdotus

Työryhmän mietinnön mukaan oikeusministeriö selvittää pitäisikö sukupuoli lisätä rikoslakiin yhdeksi vihaperusteeksi. SI Finland ry:n näkemyksen mukaan sukupuoli olisi perusteltua lisätä vihaperusteeksi.

Ehdotus erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan kuulustelua koskevien säännösten laajentamisesta koskemaan seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajan lasta tai asianomistajan kanssa samassa kotitaloudessa asuvaa hänestä riippuvaisessa asemassa olevaa henkilöä, joka on muodollisesti rikosprosessissa todistajan asemassa

-

Ehdotus asianomistajan yhteystietojen välittämistä tukipalveluihin koskevan säännöksen laajentamisesta koskemaan erityisen suojelun tarpeessa olevaa seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajaa

SI Finland ry pitää ongelmallisena, että ko. säännös kattaa ainoastaan seksuaalirikoksen ja lähisuhdeväkivallan asiaomistajien yhteystietojen välittämisen tukipalveluihin, mutta ei kata yhteystietojen välittämistä muissa naisiin kohdistuvan väkivallan rikoksissa.

Ehdotus yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävästä jatkossa seurata ja arvioida Istanbulin sopimuksen ohella NKV-direktiivin tarkoittamia toimintapolitiikkoja ja toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua direktiivin soveltamisalaan kuuluvan väkivallan kaikkia muotoja

Direktiivin toimeenpanon toteutumisen seuranta ja arviointi on merkittävä tehtävä sen varmistamiseksi, että naisten ja tyttöjen oikeus turvalliseen elämään toteutuu direktiivin edellyttämällä tavalla. SI Finland pitää perusteltuna ehdotusta yhdenvertaisuusvaltuutetun sekä NApEn tehtävien laajentamista koskettamaan myös NKV-direktiivin tarkoittamia toimintapolitiikkoja ja toimenpiteitä, mutta tuo esiin huolensa sekä yhdenvertaisuusvaltuutetun että NAPE-toimikunnan resurssien riittävyydestä tehtävien laajentuessa.

YVV lain ja NAPE-asetuksen muutostarpeet vaikuttavat perustelluilta.

Seri-tukikeskuksia koskeva ehdotus

SI Finland kannattaa esitystä SERI-tukikeskusten tai vastaavien yksiköiden toiminnasta lailla säätämistä, millä voidaan varmistaa niiden toimintaa jatkossa.

Seri-tukikeskuksiin liittyvä muutosehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin

-

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Direktiivin toimeenpano ei kata ainoastaan esityksessä esiteltyjä lainsäädäntömuutoksia, siten direktiivin toimeenpanolla on laajat taloudelliset vaikutukset monien eri toimijoiden ja tahojen toimintaan liittyen. Esityksen taloudellisia vaikutuksia on siten vaikea arvioida. Varsinainen taloudellinen arviointi edellyttäisi taloustieteilijöiden osallistumista arviointiin.

Naisiin kohdistuva väkivalta on monin tavoin kallista yhteiskunnalle. Esityksellä voinee toisaalta olla säästövaikutuksia, mikäli sen avulla väkivaltaa saadaan ehkäistyä, siihen puututtua aikaisemmin ja esimerkiksi lähisuhdetappojen määrä saadaan kääntymään laskusuuntaan.

Millaisia vaikutuksia viranomaisten toimintaan arvioitte esityksellä olevan?

Työmäärän mahdollinen lisääntyminen sekä kouluttamisesta syntyvät kulut ja aika toimeenpanovaiheessa.

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Yhteiskunnan turvallisuus vahvistuu, kun tyttöjen ja ylipäättään lasten sekä naisten oikeuksien toteutuminen paranee esityksen toimeenpanon myötä.

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

Ihmisoikeuksien paraneminen.

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Onko jokin muu tapa, jolla direktiivin edellyttämät vähimmäisvelvoitteet voitaisiin toteuttaa?

-

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

-

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

SI Finland tuo esiin, että direktiivin toimeenpanossa ja työryhmän työssä olisi voitu ottaa merkittävästi suurempi askel kohti tyttöjen ja naisten oikeuksien vahvempaa edistämistä kuin direktiivin vähimmäisvelvoitteisiin vastaaminen.

SI Finland kannattaa vahvasti esitutkintalain muutosta väkivallan riskin ja suojelutarpeen arviointia koskien. Pykälä on sisällöltään varsin yksityiskohtainen eikä sen osalta jääne tulkinnanvaraa, joten sen soveltamisessa ei pitäisi olla epäselvyyksiä tai harkinnanvaraisuutta. Selkeä, viranomaisten keskinäinen tiedonvaihto nousee merkittävään rooliin erityisesti vakavan väkivallan riskinarvioinnissa ja uhrien suojelemissa. SI Finland ry pitäisi tärkeänä, että Suomessa olisi yhdenmukainen malli (MARAK tai jokin muu) valtakunnallisesti käytössä.

Esityksessä tuodaan esiin NAPEn rooli yhteistoiminnan kehittäjänä ja koordinoijana. SI Finland yhtyy työryhmän näkemykseen siitä, että NAPE-asetuksen muuttamisen yhteydessä tulisi arvioida vielä tarkemmin tarve säätää yhteistyön tekemisestä järjestöjen kanssa. SI Finland kannattaa järjestöyhteistyöstä säätämistä asetuksessa.

Toimiva yhteistyö ja koordinaatio on keskeistä esimerkiksi kustannusvaikutusten hillitsemiseksi. On tärkeä ratkaista, miten muu kuin lainsäädäntöön liittyvä direktiivin toimeenpano koordinoidaan Suomessa. SI Finland tuo esiin, ettei järjestössä olla tietoisia siitä, kenen tehtävää muun toimeenpanon koordinaatio ja varmistaminen on. Sille tulee olla varattuna riittävät resurssit tai direktiiviä ei voida täysimääräisesti toimeenpanna tai ainakin se tulee olemaan hidasta ja osin päällekkäistä.

Muut havaintonne ja kommenttinne direktiivin vähimmäisvelvoitteita pidemmälle menevistä (kansallisista) tarpeista naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumiseksi?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

SI Finland ry tuo esiin direktiivin toimeenpanon muilta osin kuin lainsäädäntömuutosten osalta ja ilmaisee vahvan kiinnostuksensa kuulla tarkemmin siitä, miten direktiivi muilta osin (kuin lainsäädäntömuutosten osalta) pannaan Suomessa täytäntöön. Direktiivissä on paljon velvoitteita esimerkiksi eri ammattiryhmille sosiaali- ja terveydenhuollossa, joiden käytäntöön vienti vienee aikaa ja resursseja.

Uhrin ohjeistuksessa tulee miettiä, mikä on oikea kanava kertoa uhrin oikeuksista ja tukipalveluista, koska tuomioistuinten ilmoitustaulu tai oikeus.fi -sivusto ei tänä päivänä tavoita uhreja, varsinkaan nuoria. Direktiivin edellyttämä yhteyspiste voinee toimia tässä yhtenä ratkaisuna. SI Finland ry tuo esiin, että yhteyspisteen toiminnan käynnistymisen valmistelu tulisi aloittaa, jotta se on toiminnassa direktiivin tultua voimaan.

Työpaikoilla tarvitaan asennemuutosta, koska myös siellä pitää pystyä tukemaan ja auttamaan uhria tilanteessa, jossa jokainen tietää mitä tapahtuu, mutta asiaa ei nosteta esiin hienotunteisuussyistä. Lähisuhdeväkivaltaa on perinteisesti pidetty Suomessa yksityisasiana, johon ei puututa. Työterveyshuollon rooli väkivallan ehkäisyssä, sen tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa tulisi selvittää. Lähisuhdeväkivallalla on uhrien ja julkisen järjestelmän lisäksi merkittäviä kuluja työnantajalle. Työterveyshuolto olisi keskeinen toimija väkivallan tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa.

Ennaltaehkäisy on keskeinen osa-alue väkivallan torjunnassa ja ehkäisyssä sekä yhteiskunnan turvallisuuden varmistamisessa, johon naisiin kohdistuva väkivalta vahvasti kytkeytyy. Väestölle suunnattu yhteiskunnallinen koulutus ja tietoisuuden lisääminen väkivallan ehkäisemiseksi on keskeistä, esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja peruskoulun tunnetaitokasvatuksessa tulisi väkivallan ehkäisy on selkeä painopiste. Ennaltaehkäisy ja sen onnistuminen edellyttää kuitenkin koordinaatiota ja konkreettista suunnittelua. Se jää herkästi resursoimatta, jollei se ole nykyistä vahvemmin lailla säädelty velvollisuus.

SI Finland näkee keskeisenä, että uhrien lisäksi väkivallan tekijöihin kohdistuva ennaltaehkäisyä ja käyttäytymistä korjaavaa toimintaa/interventioita tarvitaan lisää Suomeen. Nykytilassa erityisesti väkivallan tekijöiden palvelut ovat lähes yksinomaan järjestöjen vastuulla aikana, jolloin järjestökentän rahoitusta on heikennetty ja tulevaisuuden tilanne on hyvin epävakaa. Väkivallan ehkäisemiseksi ei riitä kohtaava työ, vaan ennaltaehkäisyyn on panostettava jo aikaisemmin. Siten ainoastaan kohtaavan työn rahoittaminen ei ole kestävä ratkaisu väkivallan torjumiseksi. SI Finland muistuttaakin GREVION huomauttaneen Suomea Istanbulin sopimuksen artikla 9 koskien, jonka mukaan ”Osapuolet tunnustavat kaikilla tasoilla naisiin kohdistuvaa väkivaltaa torjuvien asianomaisten kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden työn, kannustavat ja tukevat tätä työtä sekä vakiinnuttavat tehokkaan yhteistyön näiden järjestöjen kanssa”. Lausunnon antohetkellä vaikuttaa, että ilmapiiri Suomessa ei ole artiklan 9 mukainen ja kehitys on SI Finlandin näkökulmasta pelottavaa, vaikka se ei vaikutakaan SI Finland ry:n toimintaan.

SI Finland ry yhtyy esityksessä mainittuun GREVION suositukseen tietopohjan vahvistamisesta Suomessa naisiin kohdistuvan väkivallan osalta siten, että julkisen ja yksityisen terveyden huollon tiedonkeruuta laajennetaan kaikkiin naisiin kohdistuvan väkivallan muotoihin.

SI Finland ry kiittää mahdollisuudesta lausua tässä tärkeässä asiassa.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Roni-Poranen Salla
Sorooptimist International Finland ry